

Sygn. akt IV Ca 185/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2013 r.

Sąd Okręgowy w Słupsku IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący SSO Andrzej Jastrzębski (spr.)

Sędziowie: SO Mariola Watemborska, del. SR Beata Kopania

Protokolant: sekr. sądowy Agnieszka Sobocińska

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2013 r. w Słupsku

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. R.

przeciwko A. R. i K. R.

o alimenty

na skutek apelacji pozwanych od wyroku Sądu Rejonowego
w Słupsku z dnia 31 stycznia 2013r., sygn. akt III RC 785/12

1. zmienia zaskarżony wyrok:

- a) w pkt 1 i 2 w ten sposób, że zasądzone kwoty po 200 zł miesięcznie obniża do kwot po 100 (sto) złotych miesięcznie,
- b) w pkt 3 w ten sposób, iż oddała powództwo ponad łączną kwotę 200 zł,

2. oddała apelację w pozostałym zakresie,

3. nie obciąża powódki kosztami postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt IV Ca 185/13

UZASADNIENIE

Ustawowa przedstawicielka małoletniej powódki Z. M. R. wniosła o zasądzenie solidarnie od pozwanych - dziadków ojczystych małoletniej - A. R. i K. R. na jej rzecz tytułem alimentów kwoty po 500 zł miesięcznie od każdego z pozwanych, łącznie 1000 zł miesięcznie. W uzasadnieniu podniosła, że zobowiązany do alimentacji w bliższej kolejności ojciec małoletniej Z. – P. R. nie płaci na nią alimentów i egzekucja jest bezskuteczna. Z kolei sytuacja materialna pozwanych, którzy zamieszkują na stałe w Niemczech jest bardzo dobra: posiadają oni dom i samochód. K. R. otrzymuje stałe wynagrodzenie za pracę, A. R. pracuje w zawodzie budowlańca, oboje otrzymują także stałe zasiłki i dotacje do mieszkania. Podniosła także, że wraz z córką znajduje się w niedostatku, jej wynagrodzenie za pracę obciążone jest egzekucją komorniczą, a na utrzymanie – po opłaceniu czynszu mieszkalnego i mediów - pozostaje jej kwota ok. 350 zł miesięcznie, nie licząc kosztów opału i usprawiedliwionych potrzeb małoletniej córki.

Pozwani A. i K. R. wnieśli o oddalenie powództwa w całości, podnosząc, że M. R. nie wykazała, aby ojciec dziecka nie płacił alimentów. Wskazali, że zobowiązanymi do alimentacji w dalszej kolejności są zarówno dziadkowie ojczyści, jak i macierzyści. Pozwani zaprzeczyli twierdzeniom strony powodowej co do swojej kondycji finansowej. Wskazali, że oboje są w wieku przedemerytalnym, utrzymują się z wyłącznie ze świadczeń niemieckiego urzędu pracy i opieki społecznej tj. z kwoty łącznej 884 euro miesięcznie, na utrzymanie pozostaje im kwota 416 euro miesięcznie, z której opłacić muszą opał oraz gaz butlowy. Nadto obciążają ich ratalne spłaty za zakup pralki i zmywarki – w kwocie łącznej 71,50 euro miesięcznie. Podali także, że pozwany z przyczyn zdrowotnych nie może podjąć jakiegokolwiek zatrudnienia, a praca pozwanej polegała na pomocy w sprzątaniu u starszej osoby, która zmarła i stosunek pracy wygasł.

Rozpoznający sprawę w I instancji Sąd Rejonowy ustalił, że małoletnia Z. R. pochodzi ze związku małżeńskiego P. R. i M. R., który wyrokiem Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 2.02.2010r. w sprawie IRC 1127/09 rozwiązany został przez rozwód. Wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnią powierzono M. R., ograniczając P. R. tę władzę do współdecydowania o istotnych sprawach dziecka. Zobowiązano także P. R. dołożenia na rzecz Z. R. tytułem alimentów w kwocie po 2000 zł miesięcznie, czym zmieniono dotychczasową wysokość alimentów ustaloną w wyroku Sądu Rejonowego w Słupsku z dnia 17.01.2003r. w sprawie III RC 984/02. P. R. w czasie sprawy rozwodowej zamieszkiwał u swoich rodziców. Nie stawiał się na rozprawie, uznał powództwo alimentacyjne w całości. Matka małoletniej powódki pracowała w (...) S.A.” na stanowisku kierownika salonu jubilerskiego za wynagrodzeniem 2500 zł netto miesięcznie.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwani są dziadkami ojczystymi małoletniej powódki. Egzekucja alimentów na rzecz małoletniej Z. od jej ojca P. R. uznana jest za bezskuteczną. M. R. nie pobiera alimentów z Funduszu Alimentacyjnego z uwagi na przekroczenie dochodu na członka rodziny.

Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że Z. R. ma obecnie 12 lat i chodzi do IV klasy szkoły podstawowej. Jest zdrowa. Bardzo dobrze się uczy. Od 4-go roku życia uczęszcza na lekcje tańca. W ubiegłym roku pobierała prywatne lekcje języka angielskiego. Ich koszt wynosił 100 zł miesięcznie. Małoletnia szybko rośnie, nosi obecnie obuwie o rozmiarze 40. Wymaga częstej wymiany odzieży. Z. często przychodzi do domu dziadków macierzystych – w szczególności w czasie pracy M. R.. W tym czasie je u nich obiady.

M. R. w czasie składania pozwu zatrudniona była w firmie (...) S.A.” z siedzibą w Z. na czas określony (do 07.05.2013r.) za wynagrodzeniem około 1600 – 1760 zł netto miesięcznie. Wynagrodzenie obciążone było zajęciem komorniczym (KM 2837/11). Na konto przelewano kwotę około 1130 – 1180 zł miesięcznie. Obecnie pracuje w firmie (...) jako kierownik za wynagrodzeniem ok. 2200 netto miesięcznie. Wynagrodzenie nadal obciążone jest egzekucją komorniczą i z tego tytułu komornik zabiera około 1000 zł miesięcznie. Postępowanie egzekucyjne toczy się w zakresie zaciągniętego wspólnie przez M. i P. R. kredytu na remont mieszkania. Obecnie zobowiązanie to w całości spłaca M. R.. Okres spłaty ma jeszcze trwać 3 lata. M. R. nie otrzymuje zasiłku rodzinnego, ani zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka. Matka powódki ma problemy zdrowotne natury onkologicznej. Przeszła w G. trzy operacje związane z guzem piersi. W dniu 12 lutego 2013r. miała mieć czwartą operację. M. R. wraz z Z. zamieszkuje w komunalnym mieszkaniu w S.. Czynnosc wynosi 350 zł miesięcznie, ale z uwagi na zaległości – jest on podwyższony do 450 zł miesięcznie, opłata za energię elektryczną to 150 zł co 2 miesiące, a za gaz – 90 zł miesięcznie. W lokalu jest ogrzewanie etażowe. Wydatek na opał w sezonie grzewczym to około 1000 zł.

Sąd Rejonowy ustalił dalej, że babka macierzysta małoletniej powódki – B. B. (1) pracuje w markecie (...) jako kasjer za wynagrodzeniem 1100 zł netto miesięcznie, dziadek macierzysty małoletniej, Z. B. jest kierowcą TIR-a i uzyskuje dochód w wysokości około 3500 zł netto miesięcznie. B. i Z. B. oprócz córki M. R. mają jeszcze dwie córki, które pozostają z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym i które także korzystają z pomocy finansowej rodziców. W styczniu 2013r. B. B. (1) kupiła dla M. R. 4 worki węgla za kwotę 100 zł. Opał ten starcza na około 3 tygodnie. B. B. (1) w listopadzie 2012r. kupiła małoletniej buty, na bieżąco kupuje jej także bieliznę. Zakupiła jej także książkę do nauki języka angielskiego. Często zaopatruje córkę i wnuczkę w żywność. Finansuje małoletniej lekcje tańca (100 zł miesięcznie), wyjścia do kina, czy na pizzę. Dotychczas opłacała także lekcje angielskiego.

Z kolei pozwani A. R. i K. R. na stałe zamieszkują w Niemczech. Mieszkają w wynajętym mieszkaniu, zajmują górę domu, dół jest pusty. Pozwana, ma 56 lat, jest zdrowa, z zawodu jest technikiem żywienia. W okresie od 21.01.2009r. do 24.09.2012r. pomagała starszej osobie w sprzątanii. Otrzymywała z tego tytułu wynagrodzenie w wysokości 200 euro miesięcznie. Pozwany ma 55 lat, z zawodu jest malarzem i tynkarzem. W ostatnim okresie przebywa na zwolnieniu lekarskim. Dotychczas miał legalną pracę w budownictwie. Objęty jest regularnym leczeniem ortopedycznym od października 2009r. Z przedłożonego zaświadczenia lekarskiego, wynika, że nie jest w stanie wykonywać nadal wyuczonego zawodu. Oboje pozwani uzyskują świadczenia socjalne w łącznej wysokości 884 euro miesięcznie, z czego 370 euro potrąca się z tytułu kosztów mieszkania i ogrzewania. Pozwani w czerwcu i lipcu 2012r. zakupili zmywarkę i pralkę na 12 rat. Łączna wysokość rat to 71,50 euro miesięcznie. W listopadzie 2012r. zakupili gaz za kwotę 62,98 euro, a w październiku 2012r. olej opałowy w ilości 700 litrów za kwotę 685,98 euro. Pozwani od ponad roku nie kontaktują się z małoletnią wnuczką. Nie przysyłają jej żadnych prezentów, ani pieniędzy. Wcześniej zdarzało się, że przysyłali słodycze i kartki na święta. Ojciec małoletniej dwukrotnie w styczniu 2013r. dzwonił do M. R., wyrażając dezaprobatę z pozwania jego rodziców oraz informując jedynie, że obecnie zamieszkuje „u kumpla”. Nie pytał o córkę.

Mając na uwadze tak ustalony stan faktyczny sprawy Sąd Rejonowy w Słupsku wyrokiem z dnia 31 stycznia 2013r. zasądził od pozwanego A. R. (w pkt 1), jak i od pozwanej K. R. (pkt 2) na rzecz małoletniej Z. R. tytułem alimentów kwoty po 200 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1.02.2013r., płatne z góry do dnia 15-go każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności każdej z rat, do rąk matki małoletniej powódki – M. R.. Ponad łączną kwotę 400 zł powództwo oddalił, postanowił też nie obciążać pozwanych kosztami sądowymi oraz nadał wyrokowi w pkt 1 i 2 rygor natychmiastowej wykonalności.

Sąd Rejonowy zważył, że zachodzą w niniejszej sprawie podstawy do wystąpienia z powództwem alimentacyjnym od najbliższych krewnych w linii prostej – wstępnych - dziadków małoletniej, skoro M. R. swój obowiązek alimentacyjny wypełnia właściwie poprzez osobiste starania o wychowanie i opiekę nad małoletnią córką, zaś ojciec dziecka w ogóle nie realizuje ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego, nie kontaktuje się z córką, nie łoży na jej utrzymanie, a egzekucja alimentów jest bezskuteczna, co wynika z zaświadczenia Sądu Okręgowego w Słupsku (k. 5).

Sąd Rejonowy zważył też, że małoletnia Z. znajduje się w niedostatku. Wynagrodzenie M. R. wynosi obecnie 2200 netto miesięcznie, jest jednakże obciążone egzekucją komorniczą. Dysponuje ona na swoje i córki utrzymanie kwotą około 1200 zł miesięcznie. Po opłaceniu stałych kosztów utrzymania stronie powodowej na swoje i córki utrzymanie pozostaje kwota ok. 480 zł, tj. 240 zł miesięcznie na każdą z nich, przy czym Małoletnia szybko rośnie, wymaga częstej zmiany odzieży i obuwia, nadto uczęszcza na prywatne lekcje tańca. Kwota 240 zł na jej utrzymanie małoletniej jest więc kwotą niewystarczającą. Sąd I instancji miał też na uwadze, że M. R. sama spłaca zaciągnięty wspólnie z byłym mężem kredyt, który nie poczuwa się do odpowiedzialności w tym zakresie. Nadto matka powódki ma poważne problemy onkologiczne.

Nadto strona powodowa funkcjonuje dzięki pomocy dziadków macierzystych małoletniej Z. – B. i Z. B.. B. B. (1) opłaca małoletniej naukę tańca, oraz opłacała dotychczas naukę języka angielskiego (łącznie 200 zł), zapewnia wnuczce opiekę i wyżywienie (obiady) w czasie kiedy M. R. jest w pracy, kupuje także małoletniej bieliznę i obuwie, żywność, opał dla córki i wnuczki. Poziom pomocy dziadków macierzystych swojej córce i wnuczce jest znaczący, mający odzwierciedlenie finansowe.

Z kolei dziadkowie ojczyści A. i K. R. od ponad roku nie kontaktują się z małoletnią wnuczką, nie czynią jej żadnych prezentów, nie wysyłają żadnych pieniędzy. Ich udział w wychowaniu, utrzymaniu i opiece nad wnuczką jest aktualnie zerowy. Zdaniem Sądu Rejonowego, choć pozwani obecnie nie pracują - A. R. z przyczyn zdrowotnych, K. R. z przyczyn nieznanych – to jednak ich sytuacja majątkowa i zarobkowa jest lepsza, niż usiłowali oni ją wykazać. Pozwana nie ma problemów zdrowotnych oraz posiada atrakcyjne na rynku niemieckim wykształcenie (technik żywienia). Jej możliwości zarobkowe są większe niż dotychczas, kiedy uzyskiwała 200 euro miesięcznie z pomocy w sprzątanii. Z kolei pozwany jest objęty regularnym leczeniem ortopedycznym od października 2009r., jednak z akt sprawy nie

wynika, by był on osobą niepełnosprawną. Pozwany przebywa obecnie na zwolnieniu lekarskim, a zatem przyjąć należy, że otrzymuje zasiłek chorobowy.

Z rozstrzygnięciem powyższym nie zgodzili się pozwani. W wywiezionej apelacji, wnosząc o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, podnieśli, że utrzymują się wyłącznie z zasiłku socjalnego i nie są w stanie opłacać zasądzonych alimentów.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie, jako niezasadnej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanych jest w części zasadna.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że, bacząc na treść art. 382 kpc, sąd apelacyjny ma nie tylko uprawnienie, ale wręcz obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału oraz jego własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny zgromadzonych dowodów (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17.04.1998r., II CKN 704/97, OSNC 1998 nr 12, poz. 214). Sąd II instancji nie ogranicza się zatem tylko do kontroli Sądu I instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, rozważając wyniki postępowania przed sądem I instancji, władny jest ocenić je samoistnie. Postępowanie apelacyjne jest przedłużeniem procesu przeprowadzonego przez pierwszą instancję, co oznacza, że nie toczy się on na nowo.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwolił Sądowi rozpoznającemu apelację na konstatację, że ustalenia Sądu Rejonowego oraz poczynione następnie na ich podstawie rozważania prawne nie były całkowicie prawidłowe. Sąd Okręgowy władny był zatem do nieco innej, niż Sąd Rejonowy, oceny okoliczności powoływanych przez strony w toku postępowania sądowego przed obiema instancjami.

Przesłankę obowiązku alimentacyjnego innych, niż rodzice, zobowiązanych do alimentacji, stanowi pozostawanie w niedostatku uprawnionego dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie (por. tezę 36 w komentarzu do art. 133 kro, Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz pod red. K. Piaseckiego, Wyd. LexisNesis, wydanie 4, s. 973). Zasada powyższa znajduje odzwierciedlenie w treści art. 133 § 2 kro, który, poprzez odwołanie się do reguł sformułowanego w § 1 obowiązku alimentacyjnego rodziców względem dziecka, stanowi, że poza powyższym przypadkiem uprawniony do świadczeń alimentacyjnych jest tylko ten, kto znajduje się w niedostatku. Rozpoznając zatem zasadność roszczenia powoda, należało przede wszystkim w kontekście tejże przesłanki zbadać i ocenić sytuację życiową małoletniej powódki Z. R.. W tym zakresie Sąd Okręgowy nie miał jednak wątpliwości, że ustalenia Sądu I instancji i wyprowadzone na ich podstawie konstatacje prawne, że małoletnia znajduje się w niedostatku, są prawidłowe. Uznać przeto należało, że roszczenie alimentacyjne skierowane przeciwko dziadkom ojczystym jest co do zasady słuszne. W konsekwencji nie znajduje podstaw faktycznych i prawnych żądanie oddalenia powództwa w całości, które to zostało wyartykułowane w treści wywiezionej przez pozwanych apelacji.

Rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie nie mogło pozostawać jednak w oderwaniu od konkluzji, jakie należało wysnuć na podstawie analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w kontekście możliwości zarobkowych i majątkowych pozwanych dziadków małoletniej, tj. A. R. i K. R.. Wążąc bowiem możliwości alimentowania wnuczki przez dziadków, Sąd II instancji doszedł do wniosku, że Sąd Rejonowy oszacował owe możliwości finansowe małżonków R. zbyt rygorystycznie – za wysoko. Zważyć należy, że przy dochodach pozwanych kształtujących się na poziomie ok. 800 euro miesięcznie i przy stałych ich dochodach, notabene udokumentowanych w sprawie za pomocą przetłumaczonych na język polski dokumentów, pozostaje im na utrzymanie kwota w granicach 400 euro miesięcznie. W tej sytuacji obciążenie ich łącznie alimentami na rzecz małoletniej Z. kwotą 400 zł (co stanowi równowartość ok. 100 euro), spowodowałoby, że na swoje własne utrzymanie miesięczne pozostałoby im 300 euro na dwie osoby. Zdaniem Sądu Rejonowego kwota ta, zwłaszcza gdy się uwzględni realia niemieckie, jest niewystarczająca na przeżycie.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd I instancji w sposób dość swobodny, a ponadto niezgodny z realiami życia w Niemczech wskazał przykładowo, że babcia małoletniej Z. R. posiada atrakcyjne na niemieckim rynku pracy wykształcenie, skoro jest technikiem żywienia, co pozwala jej na znalezienie zatrudnienia w wyuczonym zawodzie, a w konsekwencji i na uzyskiwanie dochodów wyższych od tych, jakie osiągała z tytułu opieki nad osobą starszą. Takie konstatacja zdają się pozostawać w oderwaniu od rzeczywistości. Nie jest też jasnym, na jakiej podstawie Sąd Rejonowy je wysnuł. W związku z tym nie mogą zostać one zaakceptowane na etapie postępowania apelacyjnego, tym bardziej, że nie zostało zakwestionowane również i to, że pozwana K. R. ma problemy z językiem niemieckim (nie włada nim swobodnie). Nie ulega wątpliwości, że także z uwagi na wiek pozwanych, stan zdrowia pozwanego, jak i okoliczność, że utrzymują się oni obecnie wyłącznie z zasiłków socjalnych (pozwany dopiero ubiega się, jak wynika z oświadczenia jego pełnomocniczki, złożonego na rozprawie apelacyjnej, o rentę), ich możliwości zarobkowe i majątkowe są mocno ograniczone.

Powyższe rozważania prawne legły u podstaw zmiany wysokości zasądzonych na rzecz małoletniej powódki Z. R. alimentów od pozwanych A. R. o K. R.. Sąd II instancji uznał, że ich możliwości zarobkowe i majątkowe wyczerpują w tym zakresie jedynie kwoty po 100 zł miesięcznie. Z tych zatem względów zmienił na podstawie art. 386 § 1 kpc zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądzone w jego pkt 1 i 2 kwoty po 200 zł miesięcznie obniżył do kwot po 100 zł. Konsekwentnie zmienił też pkt 3 zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa ponad łączną kwotę 200 zł. W pozostałym zakresie apelacja podlegała oddaleniu, o czym orzeczono na podstawie art. 385 kpc, jak w pkt 2 sentencji.

Nadto Sąd II instancji postanowił nie obciążać powódki kosztami postępowania apelacyjnego. Orzekł o tym na podstawie art. 108 § 1 kpc i art. 102 kpc, mając przy tym na względzie okoliczności, w jakich powódka dochodzi należnych jej alimentów, jej stan niedostatku, alimentacyjny charakter dochodzonego roszczenia, przede wszystkim zaś sytuację rodzinną i materialną, w jakiej żyje.